

Leedu tuuled balletitaval

Rõõmustaval kombel tihe-
nevad meie sidemed ven-
nasvabariikidega päev-
päevalt. Kõnelused sõprusest on
peaaegu kõikidel aladel asen-
dunud otseste kokkupuudetega.
Toimunud on ka kultuuri ja
kunsti lähenemine, mille ühe tu-
lemusena elasime hiljuti üle
rõõmustava tutvumise tänapäe-
va Leedu balletiloominguga —
«Estonias» etendus Julius Juzel-
junase ja Vitautas Grivickase
balleti «Mere kaldal». Mõlemad
autorid on oma nooruse ja lä-
põlve veetnud Leedu külas.
Selletõttu on see neile lähedane
ja kallid. Sellest jutustavad nad
temperamentselt ja innukalt.

J. Juzeljunase meelde jääv
muusika on väga väljendus-
rikas. Arendades rahvuslikku
muusikapärandit klassikalistes
traditsioonides loob helilooja
tõepäraseid kujusid ning karak-
tereid. Muusika baseerub meel-
dejäätel teemadel-kujunditel.
Selletõttu saavutab helilooja

pingeltsuse, mis pidevalt köidab
kuulaja tähelepanu.

Tegelaskujud on tihedasti
seostatud muusikaliste kujundi-
tega — seda tagab stsenaariu-
mi ja muusika tihe side.

V. Grivickas stsenaristina on
suutnud koguda huvitavat, tõe-
pärast materjali täisverelise elu
elavate tegelaste loomiseks. Vä-
hem on õnnestunud armeest ta-
gasipöörduvad Mariuse ja endi-
si aegu tagasi ootava Gustase
kuju. Mariusel puudub karakte-
ri areng ja tõusujoones kulgev
tegutsemine, — liiga palju su-
rub ta sõprade kätt, kuulab
nende juttu. Ise sooritab ta aga
oma suured teod lava taga, või-
dud saavutab liiga kergesti.
Gustas omakorda on šabloonil-
ine, otsekohe äratuntav vaen-
lane.

Balleti lavaline lahendus avab
õigesti «Mere kaldal» põhiidee
— võitluse õnne eest.

«Mere kaldal» V. Grivickase
lavastusena on haruldaselt tant-
suline, kogu etendus läheb suure
hoo ja lustiga. Tegelaste
«kõnelema panemiseks» on ka-
sutatud klassikalist tantsu ühelt
ja rahvaste tants teiselt poolt,
seejuures on õnnestunud seos-
tatud klassikalist ja leedu rah-
vatantsu. «Mõrsjaõhtu» pilt (1.
vaatuse II pilt) on otse must-
ternäiteks. Juba niigi oma laa-
dilt lüüriliste rahvatantsude
«Saduti» ja «Blezdinglele» «var-
vasteletõstmises» ei ole midagi
meelevaldset. Rühmatantsude
vahele lükitud soolopartiid
(Kaste ja One variatsioonid)
olid selletõttu nendega eriti
suures kooskõlas.

V. Grivickas on ka suur žan-
ristseenide meister, tuletagem

vaid meelde lõbusate külapoiste
Vytase ja Mikise «Onnetu ar-
mastuse» tantsu või noorust
armastava Pliauga ja tema
hakkaja naise etteasteid.

Massistseenide seadmisel on
lavastajat tugevasti aidanud lee-
du rahva elu ja tantsuloomingu
hea tundmine. Tundub ainult,
et pulmatseremoonia oleks ve-
nivuse vältimiseks võinud olla
rohkem kokkusurutud. Teiste
rahvaste tantsudest, mida esita-
takse viimases vaatuses, oli hu-
vitavaim läti tants; vene ja ees-
ti tantsud olid lavastatud va-
hest liiga tuimalt.

Õnnestunult on antud pea-
tegelaste tantsulised karakteris-
tikad — aeglased, avarad liigu-
tused iseloomustavad lüürilist
kalurineidu Kaste. Liikumus, ki-
red hüpped ja pöörded karakte-
riseerivad tuisupäist Onet, meh-
hised ja julged hüpped kriipsu-
tavad alla Jonise keerukat ning
enesega võitlevat iseloomu.

Tegevuse üldist hoogsat aren-
gut häirib ainult viimase vaat-
use alguse teatud takerdumine.
Siin aitaks muusikaliste numb-
rite uude järjekorda panek, sest
iga üksiku numbri lõpetatus lu-
baks seda.

Tiiu Randviir lõi väga lüürilise
ja maheda kalurineiu Kaste
kuju. Tantsutehnika vaba valda-
mine laseb tal mõelda ka liigu-
tuste väljenduslikkusele, kuid
ometi on temas veel teatavat
külmutust. Ta ei oska veel näida
suurte tunnete lõkkelelõõmist
kõigi väljendusvahenditega, te-
ma armastus Mariuse vastu on
nagu sordiini all, kohati tant-
sib ta liialt akadeemiliselt.

Verner Loo Jonisena suutis
näidata selle karakteri miime-

külgust, jõulist kirge ning
scesmist võitlust. Tal on näitle-
janärvi, edasi on ta arenenud
ka tantsijana, kuid mõndagi
on veel ära teha hüpete pehmuse
ja lõpetatuse, tuuride hoogsuse
ja teravuse väljatöötamisel.

Aime Leis tantsis Onet tohutu
kindluse ja vabadusega. Oma
tantsumeisterlikkuse rakendas
baleriin sisuka lavakuju loomi-
seks, selletõttu olid One kerge-
meelsus, tütarlapselik naiivsus
ja kelmikus edukalt lahti mõtes-
tatud. Andekas tantsija Uno
Puusaag Kaste armastatu Ma-
riuse rollis seisib võrdlemisi
plakatliliku ülesande lahendamise
ees, ometi on ta leidnud kohati
sooje, inimlikke värve, näiteks
sõjaväest kojusaabumise stseeni.
Lüürilistes stseenides on ta
emotsionaalne, kuid Kaste ju-
tustuse kuulajana I vaatuses,
õnnitluste vastuõtjana ülejää-
nud vaatustes jääb ta ikkagi
ainult kuulajaks-vastuõtjaks,
mitte rohkem. Tantsuliselt viib
ta oma partii läbi vabalt, paar-
ristantsus aga tahaks näha suu-
remat kindlust.

Meisterlikult esinesid koomi-
kute Vytase ja Mikisena Aleksei
Tšugai ja David Sur. Tantsuli-
sed raskused ületavad nad sun-
dimatu lihtsusega. D. Sur loob
ilmeka kuju noorest leedu küla-
poisist. A. Tšugai aga kordab
põhiliselt neidsamu mängu-
võtteid, mis «Raimondas» narri
partiiis.

Eesti NSV teenelised kunstni-
kid Inge Pöder ja Boris Bli-
nov näitasid, mida võib teha
andekas artist mitte eriti tänu-
likust osast. Inge Pöder oli mit-
te ainult armukade naine, mis
on selle osa peajoon, vaid ka

leplik abikaasa, kui äikesepilt
on mööda läinud. Temas on pal-
ju emalikkust ja hoolt Kaste
pulmade ettevalmistuskäigus.

Boris Blinovi üleisaviskamis-
test tütarlastega vilksatas pide-
valt läbi tõsine lugupidamine
oma «tugevama» poole vastu.

Krežas Eesti NSV teenelise
kunstniku Verner Haguse ke-
hastuses kujunes huvitavaaks ja
küllaltki keerukaks karakteriks.
Ta laskis aimata, miks temast
on saanud nõukogude korra
vaenlane.

Tantsurühmal on balletis suu-
red ülesanded, sest igas vaatu-
ses on mitu ulatustlikku rühma-
tantsu. Rahva elurõõm, uljus,
tegelaste nooruslik tempera-
ment olid antud küllaltki reljeef-
selt, puudujäike esineb aga teh-
nilises küljes — sammuline eba-
ühtsus, ebamusikaalsus, joondu-
misest loobumine tantsujoonis-
tes on mitmetele rühma-
tantsijatele omane. Ilmselt käib
veel üle jõu «Eesti tantsu» esi-
tamine Eesti Riikliku Koreo-
graafilise Kooli keskmiste klas-
side õpilastele, selleks on nad
koolis liiga vähe õppinud eesti
rahvatantsu. Tõenäoliselt on
nendega ka vähe proove läbi
viidud. Tantsima n-d aga pea-
vad, sest teised rühmatantsijad
ei jõua muidu ümber riietuda
— tantsurühm on liiga väike
akadeemilise teatri jaoks.

Orkester Vallo Järvi juhata-
sel mängis meeleolukalt ja
nüansseeritult. Ansambel on
hoolikalt viimistletud.

Suuresti aitavad etenduse
edule kaasa Leedu NSV rahva-
kunstniku Juozas Jankuse de-
koratsioonid ja kostüümid. Ees-
riide avanedes otsekuu hoovaks
saali Läänemere tuuli. Deko-
ratsioonides on tunda kunst-
niku isikupärast m alimisi viisi
ja jõulisi pintslilööke.

H. Aassalu

Stseen balletist «Mere kaldal». Pliaugene — I. Pöder, Pliauga — B. Blinov